

Чехратова О.А.
*аспірант кафедри педагогіки,
іноземної філології та перекладу*
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна

КЕРУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні гостро постає питання організації самостійної та індивідуальної роботи студентів: додаткові вправи та завдання, розробка комп'ютерного програмного забезпечення для контролю та перевірки робіт, впровадження дистанційних курсів. Тим не менш, проблемою залишається не тільки різноманітність завдань, інструменти реалізації а й засоби контролю. Людина, яка не усвідомлює важливість виконання певних дій, ніколи не реалізує завдання максимально якісно.

Вивчення іноземної мови – це активний процес у якому не можна залишатися пасивним спостерігачем, чекаючи що знання, набуті після прослухування курсу лекцій можна буде використовувати у повсякденному житті. Але часто студенти навіть не усвідомлюють, що позааудиторна робота відіграє надзвичайно важливу роль у вивченні мови. Однією з причин цього є неспроможність людини організувати процес навчання поза межами закладу освіти, а тому одним з пріоритетних завдань викладача є розвиток навчальної автономії студента, тобто його можливості нести відповідальність за своє власне навчання [6, с. 3].

Оскільки під терміном «автономія» мається на увазі не лише розуміння студентами значення навчання, а й ініціатива та бажання брати активну участь в процесі планування, виконання і перевірки [5], викладачеві теж потрібно, іноді кардинально, змінювати форми і методи роботи. Адже отримавши право

обирати, студент також повинен звітувати [3, с. 36] і завдання викладача – допомогти та скоординувати цей процес, підказати шляхи подолання перешкод.

Саме викладачі прищеплюють ідею, що навчання не повинно бути тягарем, а, наприклад, іноземну мову «корисно» вивчати для власного розвитку і самовдосконалення, а не заради оцінки. Виконуючи завдання, студенти повинні не механічно та монотонно слідувати вказівкам викладача, а розуміти навіщо їм це потрібно, з якою метою вони виконують дії, який результат будуть мати у перспективі. Студенти мають навчитися свідомо керувати власною навчальною діяльністю, оцінювати і корегувати її, втілювати ідеї і спиратися на свій життєвий досвід [2, с. 12]. Потрібно надати можливість обирати на кожному етапі – від планування вивчення окремої теми до використання мови у повсякденному житті

Зазначимо, що ми можемо спостерігати тенденцію: переступаючи поріг закладу освіти і опиняючись у світі вільному від постійно нагляду викладача, студент швидко забуває не тільки чому його навчали, але й навіщо. З друзями і однолітками спілкування відбувається рідною мовою, тому не потрібно працювати над вимовою, згадувати іноземні слова і важкі граматичні конструкції у вільний від навчання час. Розвиток інтернету і соціальних мереж, з одного боку, ще більше спрощує спілкування. Тепер навіть не потрібно говорити або писати, достатньо надіслати картинку або фрагмент відео. З іншого боку, більшість студентів мають можливість познайомитися з людьми, в першу чергу студентами, з інших країн, а єдиний спосіб для спілкування тут – використання іноземної мови. Люди з різних країн можуть мати однакові інтереси або проблеми, цікавитися однаковою музикою, читати однакоvu літературу, але подискутувати за допомогою одних лише картинок не вдасться. Саме тоді важливо підтримати студента, допомогти усвідомити, що доклавши певних зусиль, він зможе піднятися на новий рівень у вивченні іноземної мови і спростити спілкування з однолітками.

Але для продуктивної навчальної роботи тільки мотивації не достатньо. Студента потрібно познайомити з метою виконання завдання, різними

стратегіями вивчення слів, важливістю контролю і перевірки. Тільки усвідомивши, що пасивне навчання не буде настільки ж результативним як і активне, студенти охоче братимуть участь у виборі теми, мети, завдання і форм роботи. Надайте студентові можливість проявити себе, свої інтелектуальні навички; зверніть увагу на їх інтереси і оберіть цікаву тему; обговорюйте запропоновані завдання, разом приймайте рішення щодо їх виконання, але не обмежуйте своїх підопічних певними рамками [1, с. 2].

Так, наприклад, групу можна розділити на дві підгрупи для обговорення важливості різних видів спорту – студенти самі повинні обирати до якої групи приєднатися, який спорт обрати, на які аргументи спиратися. Викладач повинен направити у відповідному напрямку, допомогти підібрати потрібні слова і конструкції, але ні в якому разі не нав'язувати свою точку зору, свій вибір, свої ідеї. І навіть якщо сили у групах розділені не рівно (одна налічує 10 осіб, а інша – тільки 6), кожен, виконуючи завдання, яке йому до вподоби, відчує себе активним незалежним учасником навчального процесу, індивідуальністю з правом вибору. Таким чином розвивається креативність, гнучкість мислення, здатність аналізувати і наводити аргументи, змагатися задля досягнення результату [1, с. 3].

Однак, якщо викладач не погоджується з вибором студентів (не та послідовність, не цікава тема, недоречна вправа), він може внести зміни до плану. Адже мета ментора – показати, як правильно і ефективно виконувати завдання. Так, домашні завдання і подальші плани мають обговорюватися зі студентами заздалегідь [4, с. 4]: запропонуйте обрати тип вправи, тему, граматичне правило для наступного заняття, вид роботи або технічні засоби навчання; прислухайтеся до порад і ідей своїх підопічних, знайдіть цікавий для них матеріал, влаштуйте заняття гру або подорож. Зрозумівши, що він тепер є активним учасником навчального процесу, студент охоче братиме участь і, наприклад, у розробці власних завдань. За роки навчання, вони вже виконали тисячі вправ, зустрічалися з десятками різних формулювань і завдань, так чому б не спробувати самим? Це цікаво і захоплююче, підвищує самооцінку і

почуття власної гідності. І це не означає, що потрібно змусити сильних студентів складати тестові або контрольні завдання для всієї групи, показуючи тим самим, хто краще вивчив матеріал. Можна почати з простого: скласти питання до тексту або перевірити нові слова за допомогою незвичайного диктанту: кожен повинен написати на аркуші 10 слів (за темою, що вивчається) рідною мовою, а потім обмінятися роботами, і таким чином, вже зовсім інша людина буде шукати переклад. Так студенти не тільки виконують завдання, а й стають активними учасниками складання самого завдання.

Такий вид роботи обов'язково підбадьорить, вмотивує, залучатиме до роботи. Студенти будуть зацікавлені у тому, щоб знайде цікавий текст для читання, щоб здивувати друзів або фрагмент відео за темою завдання, який вони зможуть жваво обговорювати на занятті. Шанс на успіх у вивченні мови збільшаться у десятки разів.

Студент повинен навчатися шукати і знаходити, спочатку за допомогою і під керівництвом викладача, а потім, розвинувши певні навички навчальної автономії і поставивши собі мету, зробити вивчення іноземної мови цікавим і захоплюючим процесом.

Список літератури:

1. Боднар С. В. Організація автономного навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*, 2013. №39(1). С. 46-53.
2. Коряковцева Н. Ф. Автономия учащегося в учебной деятельности по овладению иностранным языком как образовательная цель. *Иностранные языки в школе*, 2001. № 1. С. 9-14.
3. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: продвинутый курс: пособие для студентов пед. вузов и учителей. 2-е издание. Москва: АСТ: Астрель, 2010. 272 с.

4. Ягельська Н. В. Прийоми використання «Європейського мовного портфеля для економістів» у самостійній роботі з іноземної мови. *Іноземні мови*, 2004. № 4. С. 3-8.
5. European Higher Education at the Crossroads. Between the Bologna Process and National Reforms / Curaj, A. et al. Springer, 2014. Part 1. 1103 p.
6. Nunan D. Nine Steps to Learner Autonomy, Symposium, 2003. 12 p.